

אתה כוננת

מים ראשונים: את הרעיון לנושא זה קבלנו מחברים שהזמינונו לסעודת החג בה התבקש כ"א לתאר מהו האירוע המכונן בעיניו הקשור בתקומת ישראל. וחשבנו שהנה זה רעיון טוב לדרוש בשורש כנ"ן ביום העצמאות ולהודות לה' אשר כונן מלכות ישראל לעינינו בימינו בארצנו.

גִּשְׁם נְדָבוֹת תְּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלֶתָּךְ וְנִלְאָה אֶתְּהָ כוֹנֵנֶתָ: (תהלים סח ז).¹

וְעַז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אֶהָב אֶתְּהָ כוֹנֵנֶת מִיִּשְׂרָאֵל מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּיַעֲקֹב אֶתְּהָ עֲשִׂיתָ: (תהלים צט ד).²

אֶתְּהָ כוֹנֵנֶת עוֹלָם מְרֹאֵשׁ, יִסְדֶּתָּ תַבַּל וְהַפַּל פְּעֻלָּתָּ וּבְרִיּוֹת בּוֹ יִצְרֶתָּ: (הפיוט הפותח את סדר העבודה ביום הכיפורים לפי נוסח ספרד והמזרח).³

שמות פרק טו פסוק יז

תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּהַר נַחֲלֶתָּךְ מִכּוֹן לְשִׁבְתֶּךָ פְּעֻלַּתְּ ה' מִקְדָּשׁ אֲדָנִי כוֹנֵנִי יְדִידֶךָ.⁴

מסכת כתובות דף ה עמוד א

דרש בר קפרא: גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ. דאילו במעשה שמים וארץ - כתיב: "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים" (ישעיהו מח יג), ואילו במעשה ידיהם של צדיקים - כתיב: "מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך" (שמות טו יז).⁵

שמואל ב פרק ז פסוק כד

וְתִכְוֶנֶן לְךָ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ לְעַם עַד עוֹלָם וְאֶתְּהָ ה' הֵייתָ לָהֶם לְאֱלֹהִים.⁶

פירוש אלשיך על הפסוק

¹ אתה כוונת ראשון זה בתנ"ך הוא על השפע הכלכלי והחקלאי הבא בזכות הגשם. כך נדרש פסוק זה בפסיקתא דרב כהנא פיסקא ח - במצות העומר: "הוא שדוד אומר ... אם גשם היא צריכה - נדבות, אם טל היא צריכה - תניף אלהים". דרשות אחרות של חז"ל, קושרות פסוק זה עם מעמד הר סיני (שבת פח ע"ב, פסיקתא רבתי פיסא כ - מתן תורה, מדרש תהלים סח ועוד) וכן על תחיית המתים (חגיגה יב ע"ב).

² אתה כוננת השני, גם הוא בספר תהלים, הוא על עשיית המשפט והצדק, וכמו שנראה להלן כך גם בישיעהו נד יד: "בצדקה תכונני". דרשות נוספות על "כווננת" ברוח זה נמצאות, למשל, בשמות רבה ל א, בראש פרשת משפטים: "אתה כוננת מישרים - אתה כוננת ישרות לאוהביך. שע"י המשפטים שנתת להם הם עושים מריבה זה עם זה ובאין לידי משפט והם עושין שלום". ראה גם מדרש תנחומא בראש פרשת משפטים וכמו כן מדרש תהלים צט.

³ הכינון כאן הוא של העולם כולו וסמך מהמקרא לכך נמצא בפסוק בישיעהו מה יח שנראה להלן. ראה כמו כן תהלים קיט ז: "לדר ודר אמונתך כוננת ארץ ותעמד", משלי ג יט: "ה' בְּחֶקְמָה יִסַּד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבּוֹנָה" ועוד. לא את כולם נוכל להביא.

⁴ ה"כנן" הראשון שמצאנו במקרא הוא בשירת הים, שם הקשר בין יציאת מצרים והכניסה לארץ הוא ישר וברור. קשר ברור בין ארבע כוסות ולשונות ראשונים של גאולה, בליל הסדר, ובין כוס חמישי של "והבאתי", שעדיין גם בימינו היא בספק (וכבר העירו על כך רבים, כולל הרב יואל בן נון בספרו נס קיבוץ גלויות - כוחה של יהדות ישראלית, ידיעות אחרונות, 2011, תל אביב - שיצא לכבוד יום העצמאות השתא). עכ"פ, זה ה"כנן" הראשון במקרא ולאחריו יש "כננים" רבים ולא את כולם נוכל כמובן להביא.

⁵ הפסוק אומר שהקב"ה הוא שיכונן את בית המקדש. באה הגמרא ואומרת: לא, כי מעשה בני אדם הוא, מעשה הצדיקים: דוד שהכין ושלמה שבנה, ועולי בית שני שמסרו נפשם על בנין המקדש והחומה בשתי ידיהם - האחת מחזקת השלח והשנייה עושה במלאכה. (נחמיה ד יא) לעומת מדרש זה ראה את מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה י על הפסוק: "מקדש ה' כוננו ידיך - חביב בית המקדש לפני הקב"ה. שכשברא הקב"ה את עולמו, לא בראו אלא בידו אחת, שנאמר: אף ידי יסדה ארץ (ישעיהו מח יג). וכשבא לבנות בית המקדש כביכול בשתי ידיו, שנאמר: מקדש ה' כוננו ידיך". ומוסיף שם המדרש ודורש את הפסוק שלאחריו החותם את השירה: "ה' ימלוך לעולם ועד - ר' יוסי הגלילי אומר: אילו אמרו ישראל על הים ה' מלך לעולם ועד, לא היתה אומה ולשון שולטת בהן לעולם. אלא אמרו ה' ימלוך לעולם ועד לעתיד לבוא". שני המדרשים חלוקים על שתי הידיים המכוננות את בנין בית המקדש, אבל מסכימים שהוא חשוב ונחשב יותר מבריאת העולם. ואם עם ישראל יידע לכוון את השעה ולא לדחות את הישועה "לעתיד לבוא" ר"ל ימות המשיח, גם אומות העולם יכבדו אותו ושוב לא ישלטו בו. "על עמך צאן מרעייתך זרע אברהם אוהבך בני יחידך יצחק עדת יעקב בנך בכורך גפן שהסעתה מצרים וכנה אשר נטעה ימינך" כפי שממשיך ומסיים שם מדרש המכילתא.

⁶ פסוק זה לקוח מתפילת דוד לאחר שנתן הנביא מבשר לו שלא הוא יבנה הבית כי אם שלמה בנו. ראה הפסוקים הפיזיים שם: "מי אנכי אדני ה' ומי ביתי פי הביאתני עד ה' יתקטן עוד זאת בעיניך אדני ה' ותדבר גם אל בית עבדך למרחוק וזאת תורת האדם אדני ה' ... על כן גדלת אדני ה' כי אין כמוך ואין אלהים זולתך בכל אשר שמענו באזנינו: ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם ולעשותו לכן הגדולה ונראות לארצך מפני עמך אשר פדית לך ממצרים וגוים ואלהיו". ראה שם התפילה במלואה שם וכן המקבילה בדברי הימים א פרק יז.

"ותכונן לך את עמך ישראל כו' - ומחסידותך, עם היותם בלתי מוכנים, הכינות אותם על ידי דם פסח ומילה ומתן תורה. ונתת להם את הארץ שהיו מוכנים להיות "לך לעם עד עולם" - עם היות שגם מקודם יוכנו, היית להם לאלקים - הכינותם שיהיו ראויים. הנה שאת הבלתי מוכנים השתדלת להכניס, ומכל שכן שאת אשר כבר הוא מוכן אפילו למלכות, שיאות לך להמשיך מלכותו.⁷

ישעיהו פרק מה פסוק יח

פִּי כֹה אָמַר ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יִצְרַר הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא כוֹנֵנָה לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשֶׁבֶת יִצְרָה אֲנִי ה' וְאִין עוֹד.

פירוש מלבי"ם על הפסוק

יוצר הארץ ועושה הוא כוננה - כי בארץ מלבד הבריאה הראשונה יצר אותה אח"כ בצורתה, ע"י שאמר יקוו המים ותראה היבשה, ואח"כ עשה ע"י שברא עליה עשב ודשא, ואח"כ כוננה וגמר את הכל מבריאת החי עד האדם. ומזה מבואר כי לא תוהו בראה, לא רצה שתישאר תוהו כמו בתחילת בריאתה שהיתה הארץ תוהו. כי אז היה די הבריאה לבד, ולא היה צריך היצירה והעשייה שהם התיקונים שהוסיף בה. רק לשבת יצרה - מה שיצרה והוסיף לתקן צורתה זה מעיד שעיקר כונתו היה לשבת שיהיה עליה ישוב בני אדם, ומבואר איך השגיח על הארץ ביחוד בתקונה לצורך הישוב ולתועלת בני אדם שימצאו בה כל חיית ידם.⁸

ישעיהו פרק נד פסוק יד

בְּצַדְקָה תִּכְוֶנֶנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂךָ כִּי לֹא תִירָאִי וּמִמַּחְתָּה כִּי לֹא תִקָּרֵב אֵלַיךָ.⁹

ספר מצוות גדול עשין סימן קסב

גדולה צדקה שנקראת דרך ה', שנאמר (בראשית יח, יט): כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה. ואומר (ישעיה נד, יד): בצדקה תכונני - שבזכות הצדקה מתיישבים ישראל על מכונם ונגאלים בזכות הצדקה, שנאמר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיה א, כז). ואומר: "שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבה וצדקתי להגלות" (ישעיה נו, א).¹⁰

ישעיהו פרק סב פסוק ז

וְאֵל תִּתְּנוּ דְמֵי לוֹ עַד יְכוֹנֵן וְעַד יִשִּׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאָרֶץ.¹¹

⁷ טוב שהאדם יהיה מוכן להתקדש וטוב שעם יתכונן להיות לעם לה'. אמנם, הקב"ה יקבל את כולם, גם את הבלתי מוכנים, יבוננם, יכינם ויכוננם. ומכל שכן וביתר שאת ויתר עז, את מי שכבר הכין עצמו לעצמאות ולגאולה. או אז גם המלכות לא תרחק ממנו.

⁸ רש"י אומר כל זאת בקצירת האומר: "לא תוהו בראה - כי לשבת יצרה". ובמדרש אליהו זוטא (איש שלום) פרשה ג: " ... שנאמר: כה אמר ה' בורא השמים הוא האלהים יוצר הארץ ועושה הוא כוננה לא תוהו בראה לשבת יצרה אני ה' ואין עוד (ישעיה מ"ה י"ח) - צא ולמד מדרך ארץ, כלום אדם בונה בית, אלא על מנת להכניס בו פירות, ולהכניס בו כלים ולהכניס בו כספים, או להצית בו את האור". והיכן ניצור ונשב? היכן נשלים את בריאת העולם ע"י הקב"ה? לאורך כל הדורות הטיבו יהודים לעשות זאת בכל ארצות תבל והיו מחלוצי הבונים והמפתחים, המדענים וההוגים. ופעם אחר פעם הטיבו להם בתוהו, בהרס היצירה וברעה תחת טובה. ודורנו זכה לכוון ולהתכונן, לשבת ליצור, בבניין, בחקלאות, במדע ובכל מלאכה, בארצו שלו המשתמרת. ואף תורת ארץ ישראל משבחת ועולה מתוך ישיבה של יצירה זו שיש בה קביעות והמשכיות. ראה דברינו [לעובדה ולשומרה](#) בפרשת בראשית.

⁹ זה הפסוק מהנחמה הנחמה החמישית שאנו קוראים בפרשת כי תצא (שהיא גם הפטרת פרשת נח): "רני עקרה לא ילדה".

¹⁰ משלח ידם. הקשר בין צדקה לגאולה ולשיבה לארץ הוא ידוע ומופיע במקומות רבים. הסולידריות והערבות ההדדית חשובים מאד לכינון מפעל ההתיישבות, קיבוץ הגלויות ובניית חברה מלוכדת. וכאן רק נשלים ממדרשים ופרשנים הדורשים את הפסוק הזה בישיעהו. ראה אליהו רבה (איש שלום) פרשה כז: " ... מיכן אמרו: יעשה אדם תורתו בשמחה ותחשב לו לצדקה, יפריש אדם תרומתו בשמחה ותחשב לו לצדקה, יתן אדם מעשרותיו בשמחה ותחשב לו לצדקה, שנאמר: כי אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים פט ג). אין העולם מתגדל אלא בצדקה, שנאמר: בצדקה תכונני וגו' (ישעיה נד יד)". ופירוש אור החיים לדברים טו יז ("כי יהיה בך אביון מאחד אחיך ... בארצך"): "ואומרו בארצך העיר מקום תאותו היא ארץ הקדושה אשר ה' אלהיך נותן לך שהוא תאב מתי תפקד העיר היונה (צפני' ג) חמדת הלבבות, ויצו ה' לכל איש ישראל שלא יאמץ את לבבו וגו' אלא יתחוק בכל עוז ותעצומות למלאות חשק האחד המיוחד, כי באמצעות מעשה בני אדם ובפרט במצות הצדקה דכתיב (ישע' נ"ד) בצדקה תכונני".

¹¹ פסוק זה הוא חלק מהפטרת פרשת נצבים, הנחמה השביעית והמסכמת: "שוש איש בה' תגל נפשי באלהי" - החותמת את שבע שבועות הנחמה ומעמידה אותנו בפתחה של השנה החדשה. ראה הפסוקים הנפלאים סביב הפסוק שלנו: "למען ציון לא אֶחְשָׂה וְלִמְעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֶשְׁקוּט עַד יֵצֵא כְנֶגֶה צְדָקָה וְיִשְׁוֹעֵתָה כְּלִפְיֵד יְבִיעַר: וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָה וְכָל מַלְכִים כְּבוֹדָה וְקָרָא לָךְ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְקוֹק יְקַבְּנוּ: וְהֵייתָ עֵטְרַת תְּפָאֳרֵת בְּיַד יְקוֹק וְצִנּוֹף וְצִנּוֹף מְלוֹכָה בְּכַף אֶלְהֵיךָ ... עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְקֵדְתִי שְׁמָרִים כֹּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְיֵד לֹא יִחְשׂוּ הַמְזַכְרִים אֶת יְקוֹק אֵל דְּמֵי לָכֶם". והפסוק החותם את ההפטרה שכולו גלות ותשועה, זיכרון ועצמאות: "בְּכָל צָרְתֶם לֹא יָצַר וּמִלֵּאף פָּנִי הוֹשִׁיעֵם בְּאֶהְבְּתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גָאֵלְם וְיִנְטְלֶם וְיִנְשָׂאֶם כֹּל יְמֵי עוֹלָם".

מדרש תהלים בובר מזמור פג, ילקוט שמעוני תהלים רמז תתלב

"שיר מזמור לאסף אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אלי".¹² זה שאמר הכתוב: "שומר מצוה לא ידע דבר רע", "באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה"¹³, הצדיקים אומרים להקב"ה מה תעשה, אומרים לו: קום והוא קם – שנאמר: קומה ה'. אומרים: שוב והוא שוב - שובה ה' רבבות אלפי ישראל. אומרים לו: אל תישן, "עורה למה תישן" (תהלים מד כד),¹⁴ והוא מתעורר – שנאמר: "ויקץ כישן ה'".¹⁵ "אל דמי לך" - והוא שומע, שנאמר: "מקים דבר עבדו" (ישעיהו מד כו). וכן ישעיה אומר: "המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ".¹⁶

תהלים פרק צ פסוק יז

ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידיו כוננהו:

סדר עולם רבה (ליינר) פרק ו

"וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה" (שמות לט מג). מה ברכה ברכם? אמר להם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. והם אמרו: "ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו גוי" (תהלים צ יז).¹⁷

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר מוצאי שבת

ובמוצאי יום הכפורים נמי שחל להיות במוצאי שבת, לא אמרינן ויהי נועם ולא קדושה דסדרא. וכי אמרינן ויהי נועם במוצאי שבת לחול, היכא דאיכא לקמן שיתא יומי דחולא, אבל איכא בי מצעי יום טוב או יומא דכפורי, אפילו חל יומא טבא ערב שבת ואיכא לקמן חמשה יומי דחולא, לא אמרינן ויהי נועם בהוא אפוקי שבתא. מאי טעמא, כיון דאמרינן ומעשה ידינו ומעשה ידינו תרי זמני, בעינן עד דאיכא לקמן שיתא יומי כולחו חולא.¹⁸

¹² מזמור שמקובל לומר ביום הזיכרון וכן בעתות צרה ומשבר.

¹³ קהלת פרק ח פסוקים ד-ה. והפסוקים מובאים כאן בסדר הפוך, קודם פסוק ה ואח"כ ד, הכל לצען הדרשה על כוחו של הצדיק.

¹⁴ תהלים מד כד: "עורה למה תישן אדני הקיצה אל תזנח לנצח".

¹⁵ תהלים עח סה: "ויקץ כישן אדני כגבור מתרונן מין". שתי בעיות קשות יש בפסוק זה: האחת, שכל המזמור שם הוא לגנאי וחורבן לישראל והשנייה, שבעל ספר תהלים לא מפרח מההשוואה המתבקשת עם אליהו בהר הכרמל שמלגלג על נביאי הבעל ואומר להם: "קראו בקול גדול כי אלהים הוא פי שיח וכי שיג לו וכי ירד לו אולי ישן הוא יקץ" (מלכים א יח כז).

¹⁶ המוטיב שהצדיקים גוזרים וכביכול כופים על הקב"ה לעשות את רצונם מצוי בדרשות רבות: "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". ולעיל ראינו שהצדיקים פועלים בשתי ידיים ומעשיהם גדולים ממעשה הקב"ה הפועל ביד אחת בלבד. לעניינינו, ראה עוד על הפסוק הזה בישעיהו, מדרש זוטא - איכה (בובר) פרשה א: "למה הדבר דומה? לרועה שהיו לו צאן ונכנס ארי ואכלו. למי מנחמים? לבעל הצאן! כך, צאן אובדות היו עמי רועיהם התעו (ירמיה נ ו), הוי אומר: למי אתם צריכים לנחם? אותי - נחמוני נחמוני עמי ... מי שבניו גולים צריך כך להתנחם. כביכול הכתבתי והיו עיני ולבי שם כל הימים (מלכים א ט ג), וכשחרב בית המקדש: על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים וגו' אל תתני דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ (ישעיה סב ו ז). הוי: אתם צריכים לנחם אותי, ואף אתם נחמו נחמו עמי נחמוני נחמוני". סוד הגאולה בימינו הוא המעשה האנושי שגורם לאלוהי בני אדם כביכול "כופים" על הקב"ה את הגאולה, לפחות את קיבוץ הגלויות, הפרחת הארץ וכינון הממלכה - "עד יכונן". ובני האדם הם גם המנחמים את הקב"ה במעשה הגאולה שהם עושים. בדיוק ההפך מטענת כל מתנגדי הציונות שהזהירו מלעלות בחומה ולדחוק את הקץ וכו'.

¹⁷ ברכת משה לעם, בסיום מלאכת המשכן ותשובת העם אליו, שהיא ברכה נגדית, הם מלאכת מחשבת של כוננות הדדית. ראה שוב תחילת דברינו על הצדיקים שבנו את המשכן בשתי ידיהם. במעשה ידיהם בנו העם את המשכן מקום לשכינה. ומה מברך אותם משה? בברכה דו-משמעית: "שתשרה השכינה במעשה ידיכם" - במשכן שזה עתה בניתם והשלמתם. וגם בכל מעשה ידיכם מכאן ולהבא. ומה יעשו בני ישראל יום אחרי הקמת והשלמת המשכן? בבנייה ומעשה של חולין. ומה הם עונים לו: שאכן יהי נעם ה' על מעשינו - שוב כפול משמעות. ראה שם בהמשך, שיטת רבי מאיר שהברכה הייתה על מקדש בית עולמים: "רבי מאיר אומר לא כן אמר להם, אלא: ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו'" (דברים א יא), אמר להם: אשריכם ישראל שזכיתם לעבודת המשכן, וכשם שזכיתם לך, כך תזכו שינתן לכם בית הבחירה ושתשרה שכינה בתוכם, שנאמר: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה ח). וראה עוד נוסח התוספתא מנחות ז ח, שמשלב את שניהם: "וירא משה את המלאכה והנה עשו אותה ויברך אותם משה מה היה ברכה שברכך אומר להם תשרה שכינה על מעשה ידיכם. ר' מאיר אומר: כך ברכך יי אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים אמר להם כשם שנתעסקתם במלאכת משכן ושרת שכינה על מעשה ידיכם כך תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה על מעשה ידיכם והן אומרים ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו'". גם ר' מאיר מסכים לנוסח הברכה שהעם עונה בו למשה: "ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו".

¹⁸ וכן הוא במחזור ויטרי סימן קמט בלשון דומה ובמקורות רבים נוספים. (הגם שראיתי למנהג מקצת מעדות המזרח שאומרים ויהי נעם במוצאי שבת גם אם אין שישה ימי חול ויש י"ט באמצע השבוע). הרי לנו דבר נפלא לדורות. ברכת ויהי נעם המקורית (עפ"י המדרש) נאמרה במעבר מהחול אל הקודש. בהשלמת מעשה המשכן ובציפייה להורדת השכינה. אבל לדורות, הכיוון הוא בדיוק ההפך - "ויהי נעם ה' עלינו" הוא במעבר מהקודש (שבת) חזרה לחול - לששת ימי המעשה. ואם אין ששת ימי מעשה - אין אומרים ויהי נעם! אין "מעשה ידינו כוננה עלינו". (וביום שבת הבא נחזור בקידוש מששת ימי המעשה אל

תהלים פרק קז פסוק לו

ויושב שם רעבים ויכוננו עיר מושב.¹⁹

פירוש מלבי"ם על הפסוק

ויושב שם רעבים והם יכוננו שם עיר מושב, וגם יזרעו שם שדות ויטעו כרמים, ונגד מה שכתוב: שיזרעו שדות, אמר ויעשו פרי תבואה, שהשדות והכרמים יעשו פרי נגמר לא בוסר, ונגד מה שכתוב: "ויכוננו עיר מושב" אמר ויברכם וירבו מאד, שיברכם בנכסים, וירבו בבנים ובבנות, וגם בהמתם לא ימעט.²⁰

חג חירות ועצמאות שמח,

נפנוף קל ומנגל טעים²¹

מחלקי המים

מים אחרונים: לא לשכוח להביא אתכם מים ולכבות היטב את כל שיירי אש המנגל. מספיק שריפות היו לנו השנה ...

השבת וחוזר חלילה במעגל האינסופי של חול וקודש. כך בחיי הפרט והקהילה, וכך גם בחיי אומה ומדינה וציבור רחב. זהו אולי ה"כונן" המרכזי והעיקרי. כך או כך ראה דברינו [ויהי נעם ה' אלוהינו עלינו](#) בפרשת פקודי.

¹⁹ אלה אחד מהגאולים בפרק שאנו קוראים בתפילת ליל יום העצמאות: "ישם נהרות למדבר ומצאי מים לצמאון: ארץ פרי למלחה מרעת ישובי בה: ישם מדבר לאגם מים וארץ ציה למצאי מים: ויושב שם רעבים ויכוננו עיר מושב: ויזרעו שדות ויטעו כרמים ויעשו פרי תבואה". ראה שוב ספרו של הרב יואל בן נון הנ"ל (הערה 1), בפרק: שיר מזמור ליום עצמאותנו שמפרש עניין זה.

²⁰ ראה גם פירוש רד"ק על הפסוק שמדגיש את המעבר משממה, מארץ מליחה שלא צמח בה כלום, מרעת יושביה – אל ארץ פורחת ומשגשגת: "ארץ פרי למלחה, וכן ארץ שעושה פירות ישימנה שתהיה ארץ מלחה, שלא יצמח בה כל עשב, וכל זה מרעת יושבי בה: ישם מדבר - והנה יעשה בהיפך לטובים, וישם להם מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים. ויושב שם רעבים. אותם שהיו רעבים במקום אחר הושיבם באותו המקום, כאילו לסיבתם נעשה מושב המקום טוב. ויכוננו עיר מושב, כוננו שם עיר מושב, כי באו שם מפה ומפה, הרעבים אשר חפץ ה' בהם. ויזרעו שדות. זרעו שם שדות ונטעו כרמים והצליחו, כי עשו הכרמים והשדות פרי תבואה". ברכת הארץ והיישוב הפיסי הם מסימני הגאולה הברורים, כמאמר הגמרא במסכת סנהדרין צח א: "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר: ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל (יחזקאל לו ח)". וכבר הרחבנו בנושא זה בדברינו [הרי ישראל](#) ביום העצמאות בשנה האחרת. ראה שם גם דברינו [ברכת הגומל](#) לפירוש פרק קז בתהלים.

²¹ ראה משנה מסכת מנחות פרק ה: "כיצד הוא עושה? נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים ומניח שתי ידיו מלמטן מוליך ומביא מעלה ומוריד שנאמר (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם". והמהדרין, יעינו במסכת סוכה לז ע"ב בדיני נפנוף ונענוע מורחבים.